

Chov skotu podle údajů databáze FADN

Zemědělské podniky zaměřené na chov skotu a zvířat zkrmujičích objemnou píci (ZOP) hrají v českém zemědělství nezastupitelnou roli – nejen z pohledu produkce hovězího masa, ale i z hlediska péče o krajinu a udržení travních porostů. Šetření FADN CZ za rok 2024 ukazuje na mírné ekonomické zlepšení v tomto výrobním zaměření, avšak zároveň poukazuje na přetrvávající strukturální výzvy.

FADN a jeho role v hodnocení zemědělství

Zemědělská účetní datová síť (FADN – Farm Accountancy Data Network) od svého založení v roce 1965 nařízením Rady EHS č. 79/65 plní roli hlavního informačního zdroje Evropské komise o reálné ekonomické situaci zemědělských podniků. Kontaktní pracoviště FADN ČR při Ústavu zemědělské ekonomiky a informací je pověřeno Ministerstvem zemědělství ČR provozovat FADN v České republice a každoročně organizuje výběrové šetření hospodářských výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství.

Od 1. ledna 2024 se FADN řídí aktualizovaným nařízením Rady (ES) č. 1217/2009 o zřízení Datové sítě pro udržitelnost zemědělských podniků, které popisuje přechod Zemědělské účetní datové sítě (FADN) na Datovou síť pro udržitelnost zemědělských podniků (FSDN – Farm Sustainability Data Network).

Kontaktní pracoviště FADN ČR, spadající pod Ústav zemědělské ekonomiky a informací (příspěvkovou organizaci MZe), každoročně organizuje výběrové šetření dat zemědělských podniků. Šetření je zaměřeno na komerčně orientované podniky, které pokrývají většinu celkové zemědělské produkce. Získaná data jsou zásadní pro monitorování a hodnocení společné zemědělské politiky v České republice i v rámci Evropské unie.

Šetřené podniky lze členit podle právní formy, ekonomické velikosti, typu hospodaření či výrobního zaměření (VZ). Tento článek se zaměřuje na podniky s VZ chov skotu a zvířat zkrmujičích objemnou píci (ZOP) a jejich hospodaření za účetní rok 2024.

Kdo jsou podniky zaměřené na chov skotu a zvířat ZOP?

Do výrobního zaměření chov skotu a zvířat zkrmujičích objemnou píci patří vedle skotu také chov ovcí, koz a koní. V roce 2024 se tyto podniky podílely na tvorbě celkové zemědělské produkce ČR 3,6 %, na živočišné produkci pak 4,3 %. Výrazná část podniků hospodaří ekologicky, přičemž většina zvířat je chována extenzivně v horských a podhorských oblastech s přírodními omezeními (ANC – Areas with Natural and other Constraints).

Výběrový soubor FADN v roce 2024 zahrnoval celkem 210 podniků tohoto VZ – z toho 38 podniků právnických osob (PPO) a 172 podniků fyzických osob (PFO). Tato data reprezentují podle Integrovaného šetření v zemědělství (IFS 2023) celkem 3665 zemědělských subjektů. Zmíněné výrobní zaměření má druhý nejvyšší počet dobytčích jednotek na 100 hektarů (DJ/100 ha) v rámci porovnávaných VZ, představující 15 % z celkového počtu DJ/100 ha v ČR.

Převážná většina podniků hospodaří výlučně ekologicky – celkem 166 podniků (79,1 %). Kombinovaný chov skotu je zastoupen 17 podniky (8,1 %), chov ovcí, koz a ostatních zvířat ZOP pak dalšími 20 podniky (9,5 %). Průměrná výměra zemědělské půdy v roce 2024 u PPO činila 497,4 ha, u PFO pak 87,2 ha.

Produkce: růst podpořený živočišnou výrobou

Celková produkce podniků chovu skotu a zvířat ZOP dosáhla v roce 2024 hodnoty 14 574 Kč/ha, což představuje meziroční nárůst o 4,3 %. U PPO byla produkce ve výši 14 590 Kč/ha (nárůst o 1,2 %), u PFO dosáhla 14 563 Kč/ha (nárůst o 6,8 %).

Dominantní složkou produkce je živočišná výroba (ŽV), která tvořila 46,1 % celkové produkce a meziročně vzrostla o 8,7 %. Nejdůležitější položkou je produkce hovězího a telecího masa s podílem 78,8 % na produkci ŽV – jde zejména o tržby za prodej skotu na porážku a za prodej zvířat k dalšímu chovu. Celková produkce hovězího a telecího masa vzrostla ze 4891 Kč/ha v roce 2023 na 5296 Kč/ha v roce 2024 (meziroční nárůst o 8,3 %). U PPO byl zaznamenán nárůst o 5,8 %, u PFO o devět procent. Nárůst produkce byl ovlivněn jak zvýšením ceny hovězího masa, tak i vyšším počtem dobytčích jednotek u právnických osob.

Produkce rostlinné výroby (RV) se na celkovou produkci podílela 34,4 %. Podniky zaměřené na chov skotu a zvířat ZOP pěstují převážně plodiny využívané jako vlastní krmiva – krmené plodiny a pícniny tvořily 78,6 % produkce RV. U PPO zaznamenala hodnota produkce RV pokles o 13,0 % na 4364 Kč/ha, u PFO naopak nárůst o 5,6 % a dosáhla 5451 Kč/ha.

Ostatní produkce představovala 19,5 % z celkové produkce. Do ostatní produkce patří např. zpracování produktů rostlinné i živočišné výroby, agroturistika, výroba elektrické energie z obnovitelných zdrojů, jiné výdělečné činnosti atd. V případě námi sledovaného výrobního zaměření šlo zejména o tržby za prodej zemědělských služeb pro cizí, které jsou dlouhodobě vyšší u PPO. U PPO hodnota ostatní produkce meziročně vzrostla o 15,4 % na 4509 Kč/ha, u PFO naopak vykazala meziroční pokles o 2,8 % na 1707 Kč/ha.

Celková produkce v přepočtu na roční pracovní jednotku (AWU), která ukazuje efektivitu práce a také životaschopnost zemědělských podniků, se meziročně zvýšila o 5,9 % na 808 tis. Kč/AWU. PPO dosahují hodnoty 1110 tis. Kč/AWU, přestože celková produkce na

pracovníka meziročně poklesla o 2,8 %. U PFO tento ukazatel naopak výrazně vzrostl o 3,5 %, avšak jejich životaschopnost je s hodnotou 682 tis. Kč/AWU téměř poloviční.

Náklady: mírný pokles při stabilní výrobní spotřebě

Celkové náklady na hektar zemědělské půdy u tohoto výrobního zaměření v roce 2024 meziročně mírně poklesly o 1,6 % na 25 687 Kč/ha.

Výrobní spotřeba, která zahrnuje přímé náklady na ŽV i RV a ostatní věcné náklady, kam patří náklady na budovy a stroje i na energie, se podílela na celkových nákladech z 62,8 %. Meziročně celkově poklesla o 1,6 % na 34 179 Kč/DJ. Nejvýznamnější složkou jsou náklady na vlastní krmiva, které představují 52 % přímých nákladů.

Náklady na vlastní krmiva přepočtené na DJ meziročně zůstaly v průměru celého VZ srovnatelné jako v roce 2023 – tj. 7911 Kč/DJ. U PPO byl vykázan pokles nákladů na vlastní krmiva o 8,7 % na 8227 Kč/DJ, u PFO naopak nárůst o 6,3 % na 7752 Kč/DJ. Spotřeba nakupovaných krmiv přepočtená na DJ za celé výrobní zaměření meziročně klesla o 12 %, a to na hodnotu 1836 Kč/DJ.

Z externích faktorů výraznou změnu zaznamenal trend vývoje nákladových úroků, které meziročně klesly o 28,5 %. U PPO se snížily dokonce o 47,3 %, u PFO o 14 %. V nájemném za placenou půdu naopak došlo k nárůstu o 8,2 % na 3016 Kč/ha. Jak již bylo napsáno výše, podniky hospodaří převážně v horských a podhorských oblastech na loukách a pastvinách, a tak výše placeného pachtovného je u nich dlouhodobě nejnižší ze všech sledovaných VZ.

Dotace: klíčová opora tohoto výrobního zaměření

Výrobní zaměření chov skotu a zvířat ZOP se zejména díky platbám na ANC a environmentálním dotacím v rámci zemědělství ČR řadí mezi zaměření s největším objemem čerpaných provozních dotací a podpor. V roce 2024 byl objem provozních dotací a podpor o 5,4 % vyšší než v předchozím roce a dosáhl 15 483 Kč/ha. U PPO došlo ke zvýšení provozních dotací o devět procent (14 614 Kč/ha), u PFO byl zaznamenán nárůst o 2,5 % (16 071 Kč/ha).

Největší část provozních dotací (38,1 %) tvořily platby oddělené od produkce – Základní podpora příjmu pro udržitelnost (BISS), Doplnková redistributivní podpora (CRISS), celofaremní ekoplatby, podpora Mladého zemědělce a Malého zemědělce. Meziročně došlo k mírnému nárůstu o 2,7 % na hodnotu 5897 Kč/ha.

Environmentální dotace po výraznějším poklesu v roce 2023 (–8,8 %) zaznamenaly mírný nárůst o dvě procenta na 4568 Kč/ha. Tyto dotace zahrnují agroenvironmentálně-klimatická opatření, dotace na ekologické zemědělství, welfare zvířat a dotace Natura 2000 na z. p.

Dotace ANC meziročně mírně vzrostly na 2991 Kč/ha (+3,4 %) a tvořily téměř pětinu z objemu celkových provozních dotací a podpor. Většina podniků VZ chov skotu a zvířat ZOP hospodaří v oblastech s přírodními či jinými omezeními, proto jsou dotace ANC mezi sledovanými VZ nejvyšší. U PFO vzrostly ANC dotace na 2922 Kč/ha (+1,2 %), u PPO byl zaznamenán vyšší nárůst na 3092 Kč/ha (+6,8 %).

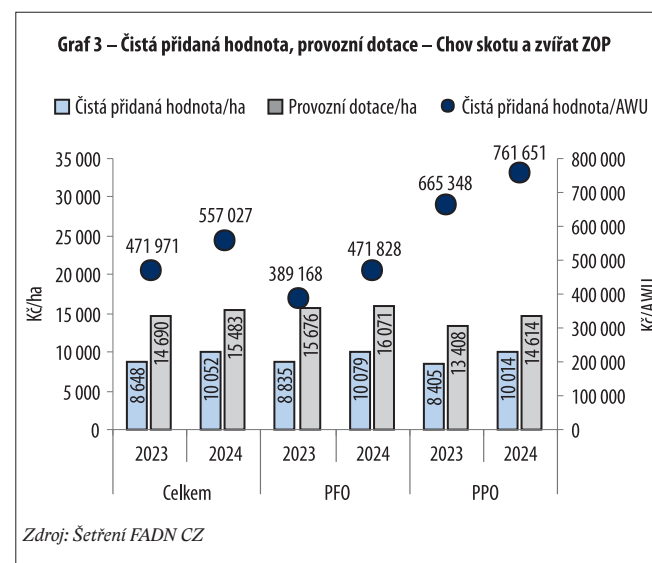
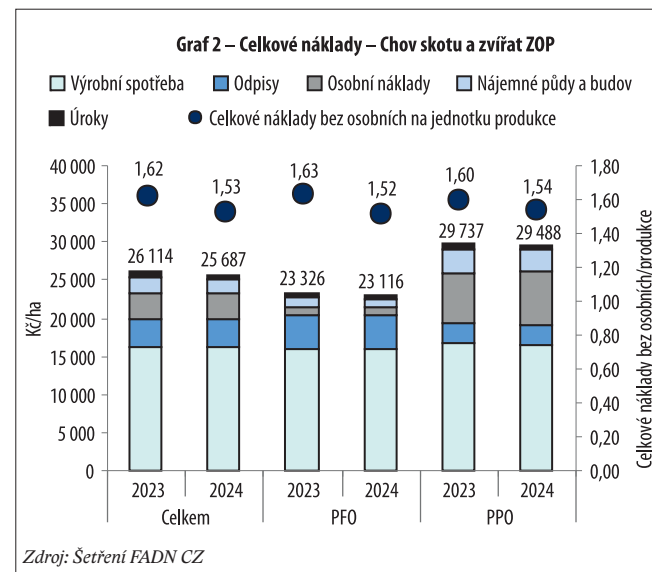
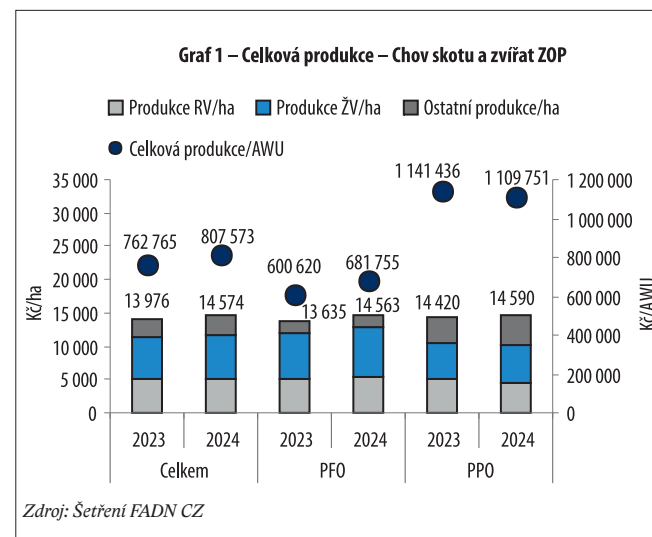
Čistá přidaná hodnota a důchod ze zemědělské činnosti

Čistá přidaná hodnota (ČPH) je klíčovým ekonomickým ukazatelem, který měří výkonnost celého odvětví. Jde o celkovou produkci včetně provozních podpor, sníženou o náklady na výrobní spotřebu a odpisy (tj. bez nákladů na vlastní výrobní faktory – půdu, práci a kapitál). U VZ chov skotu a zvířat ZOP v roce 2024 vzrostla o 16,2 % na 10 052 Kč/ha. PFO zaznamenaly nárůst ČPH o 14,1 % na 10 079 Kč/ha, u PPO činil nárůst o 19,1 % na 10 014 Kč/ha.

Ukazatel čisté přidané hodnoty vztahované na pracovní jednotku (AWU) meziročně vzrostl o 18,0 % 557 tis. Kč/AWU. Nárůst byl způsoben zvýšením ČPH/AWU u PFO o 21,2 % na 472 tis. Kč/AWU a u PPO o 14,5 % na 762 tis. Kč/AWU.

Důchod ze zemědělské činnosti (DZČ) je dalším ukazatelem ekonomiky podniku, který zůstane po odečtení osobních nákladů, nájemného půdy a budov a placených úroků od čisté přidané hodnoty a po přičtení investičních dotací. V roce 2024 zaznamenal výrazný meziroční nárůst o 45,4 % na 4980 Kč/ha. U PFO byl nárůst hodnoty důchodu ze zemědělské činnosti o 14 % na 8608 Kč/ha. U PPO došlo k výrazné změně – ztráta se meziročně snížila z –1 939 Kč/ha na –384 Kč/ha, přičemž ke zlepšení přispěl především nárůst ČPH (navýšení provozních dotací).

Výrobní zaměření s chovem skotu a zvířat ZOP je dlouhodobě charakteristické nižší intenzitou produkce. Zároveň potvrzuje svůj mimoprodukční význam v zemědělství – přispívá k ochraně krajiny, vodních zdrojů a k udržení biodiverzity rostlinných a živočišných druhů, zejména u ekologicky hospodařících podniků.

Závěr: zlepšení ekonomiky a nezastupitelná role v krajině

Výsledky šetření FADN CZ za rok 2024 ukazují, že podniky zaměřené na chov skotu a zvířat ZOP zaznamenaly oproti předchozímu roku zlepšení klíčových ekonomických ukazatelů. Vzrostla celková produkce, čistá přidaná hodnota i důchod ze zemědělské činnosti. Přesto výrobní spotřeba spolu s odpisy stále převyšuje hodnotu celkové produkce, a proto zůstávají klíčovou oporou provozní dotace – zejména platby oddělené od produkce, environmentální podpory a platby ANC.

Tyto podpory nejsou náhodné – cíleně kompenzují nízkou intenzitu produkce a obtížné přírodní podmínky horských a podhorských oblastí, kde jiné typy zemědělství zpravidla nefungují. Extenzivní způsob hospodaření, který je pro tyto podniky typický, zároveň přináší prokazatelný přínos pro krajinu, biodiverzitu rostlinných a živočišných druhů i zadržování vody v krajině. Toto výrobní zaměření tak plní důležité mimoprodukční funkce, které společnost oprávněně podporuje.

Díky provozním dotacím se výrazně zlepšil i důchod ze zemědělské činnosti, a to zejména u PFO. PPO zmírnily předchozí ztrátu a při příznivém vývoji cen hovězího masa spolu s existující dotační podporou lze očekávat další posilování ekonomické stability tohoto výrobního zaměření.

Zdroj: Šetření FADN CZ, Hospodářské výsledky zemědělských podniků ve FADN CZ za rok 2024, str. 51–55. Dostupné na: <https://fadm.cz>

Ing. Jarmil Mlčák, Ing. Lucie Vacková, Tereza Nosková
Kontaktní pracoviště FADN ČR, ÚZEI